

Reel produktion og opgaveløsning - den bærende søjle i Produktionsgrunduddannelsen

/Kim Kabat og Jytte Murmann, Randers Produktionshøjskole / januar 2018

Når produktionsskolerne slukker og lukker d.31.juli 2019 til fordel for den nye Forberedende Grunduddannelse (FGU), skal der bygges videre på deres fyrrårig viden, erfaringer og pædagogik. Samtidig skal det ske i nye rammer, som skal sikre en øget og bredere progression i elevernes læring.

Det er netop mødet mellem velkendt produktionsskolepædagogisk praksis og nye rammer, som er emnet for denne artikel. Den er inspireret af Randers Produktionshøjskoles arbejde med at sætte ord på medarbejderens tavse viden om det at arbejde med afsæt i et pædagogisk paradoks. Et paradoks som består i modsigelsen, at produktionen på én og samme tid er et mål i sig selv (produktionslogik) og et pædagogisk middel (læringslogik). Den amerikanske praksislæringsforsker Jean Lave har formuleret modsigelsen sådan: *"Produktionsskolen er ikke en skole og på samme tid er den ikke virksomhed OG på den anden side er det en skole og en virksomhed"*.

Arbejdet med at sætte ord på den tavse viden har skærpet vores forståelse af vigtigheden af de institutionelle strukturer omkring værkstedet.

Produktionsskolernes DNA

Produktionsskolernes DNA er praktisk læring gennem deltagelse i arbejdsfællesskaber, som arbejder med produktion og opgaveløsning. Produktionen er reel, idet varer og tjenesteydelser afsættes til kunder, som værdsætter disse i form af betaling eller påskønnelse. Der er kort sagt tale om læring i et autentisk produktionsfællesskab som pædagogisk vægtstang.

Den viden, erfaring og pædagogik som skal integreres fra produktionsskolepædagogikken i sporet Produktionsgrunduddannelsen (PGU), er dermed væsentligst læring igennem arbejdsdeltagelse på værkstedet. Ifølge den politiske aftale om FGU med 2/3 dele produktion og 1/3 del teori.

I FGU-aftalen kaldes dette værkstedspædagogik, men det er faktisk lidt misvisende, idet værkstedspædagogik generelt refererer til praktisk opgaveløsning i et værksted. Det kan være et sløjdelokale eller et skolekøkken. Men på et produktionsskoleværksted er der, udover den praktiske opgaveløsning, også kravet om reel produktion, hvilket bidrager til andre læringsbetingelser/muligheder for værkstedets elever. Derfor vil vi anbefale den mere præcise betegnelse; produktionspædagogik, når produktionsskolernes DNA skal beskrives og forstås i den nye FGU-kontekst.

At udnytte autentisk produktion pædagogisk, at bedrive produktionspædagogik, kræver såvel produktion som indeholder passende potentialer for læring, et modsvarende produktionsapparat samt design af opgaveløsningen, så den bliver reelt lærende. Herunder inkorporering af fagteori.

Som en sidebemærkning skal det påpeges, at den produktionsskolebaserede erhvervsuddannelse fortsætter ifølge FGU-aftalen. Det vil sige at enkelte PGU-elever vil få mulighed for at fortsætte på værkstedet som lærlinge efter endt FGU. At der er reel produktion inden for faget som i enhver anden praktikvirksomhed, er en forudsætning for at værkstedet kan godkendes af det lokale faglige udvalg.

Produktionspædagogik

Hvad er det for en mer-værdi produktion giver fremfor almindelig praktisk opgaveløsning som det kendes fra skolekøkkenet, sløjdlokalet og EUD-værkstedet?

Det giver en helt anden type mening og motivation at bidrage til produktion af varer og tjenesteydelser, som andre køber og skal bruge til noget. Det er ikke en som-om øvelse eller en gave til mormor. Det giver en helt anden mening, når en kunde skal have lavet sin bil, beskåret sine frugttræer, have lavet en 3D-animation osv. Det første som adskiller er dermed *kunden som aftager*, som gør, at der er tale om autentisk produktion.

Kundens produktkrav sætter en ydre barre for, hvornår et produkt har den rette kvalitet. Hvilket ansporer eleverne til at præstere godt. Og igennem kundekontakten får eleverne synlig anerkendelse for deres arbejde, da produktet har synlig værdi for kunden. At skabe værdi for andre gennem ens arbejde er en stærk motivationsfaktor. Den understøtter en udvikling i selvoplevelse fra at være ugyldig (ikke egnet) til at opleve sig som gyldig; medskabende i et arbejdsfællesskab. Eleven går fra en perifer position i arbejdsfællesskabet mod en rutineret position. Denne bevægelse, som sker over tid, er kendetegnet ved oplevelse af øget mestring. Elevens progression og kvalificerede bidrag dokumenteres via kompetentavler og RKA-redskabet (se www.realkomp.dk).

Det næste som adskiller værkstedspædagogik og produktionspædagogik er netop det *autentiske arbejdsfællesskab*. Det producerende arbejdsfællesskab, som er båret af fagets kultur og fagspecifikke produktionsvilkår. Gennem opnåelse af faglig stolthed og mødet med fagkulturen udvikler eleven over tid en identitet som medarbejder og som fagperson. En bevægelse mod at høre til. I takt med elevens kvalificering og bevægelse ind i det faglige fællesskab øges også oplevelsen af medansvar for værkstedets leverancer og nødvendigheden af eget bidrag hertil. En ydre motivation; *"Du skal skifte denne pakning"*, transformeres over tid til en indre motivation; *"Vi skal*

være færdige i dag. Derfor skal jeg komme, selvom jeg ikke gider".

Det tredje som adskiller og giver merværdi er tilføjjelsen af en *ekstra relationsdimension*, hvor eleven, udover elev-lærer relationen, også kan øve sig i at tage følgeskab i leder-medarbejder relationen. En relation der er defineret ved reel produktion og lærende arbejde som det fælles tredje. En relation hvor eleven kan øve sig i at indgå i et autentisk arbejdsfællesskab og agere under en leders ledelsesret. Det er den reelle produktion som gør denne dimension mulig. Lærerfortællingerne indikerer at denne ekstra relationsdimension potentielt styrker relationsarbejdet, blandt andet igennem lederfigurens autoritative ret til at sætte krav til elevens arbejdsdeltagelse.

Autentisk produktion som pædagogisk middel er i praksis en konstant balancering imellem en produktionslogik og en læringslogik. Produktion skal for at være autentisk, være et mål i sig selv – samtidig med at den skal være et pædagogisk middel for at have plads i en uddannelsesinstitution. Værkstedet tilbyder en træningsbane med den virkelige verdens produktion i et tryggere pædagogisk miljø. Det kræver erfaring som lærer at balancere kontinuerligt mellem paradokset: Produktion som mål i sig selv og som middel for faglig, social og personlig udvikling.

Produktionsopgaveflow, elevflow og arbejdsflow

Produktionspædagogik arbejder ud fra tre typer flow. Produktionsopgave-, elev-, og arbejdsflow. Der skal være et passende flow i de produktionsopgaver som tilflyder værkstedet, både i mængde, variation, leveringstider og sværhedsgrad.

Ligesom der skal være en match mellem opgaverne og det aktuelle elevflow. Er der det tilstrækkelige antal elever i værkstedet? Er eleverne i stand til at lære det de skal fagligt og socialt for at kunne bidrage tilstrækkeligt kvalificeret? Og er de kontinuerligt til stede i værkstedet?

Arbejdsflowet er flowet i løsningen af den enkelte opgave. At eleven skal opleve flow i en opgave med læringspotentiale, stiller krav til lærerens evne til at "skære opgaverne til" så de er afstemt med den enkelte elevs aktuelle kvalifikationer og nærmeste udviklingszone. Det må gerne være krævende og udfordrende – men ikke så meget at eleven mister motivation og tro på egne evner.

Fagspecifikke produktionsvilkår

På skoleniveau er det afgørende, at man er opmærksom på, at produktionsvilkårene varierer fra fag til fag. Køkkenet leverer mad to gange dagligt og har derfor en stram fast rytme. Anderledes ser det ud på værksteder som Multimedia og Innovation, hvis opgaveportefølje ofte er af langvarig karakter og løses i en kombination af teamarbejde og enkeltopgaver. Andre værksteder igen, som Transport & Logistik og Auto har brug for sammenhængende lange dage til deres produktion. Autoværkstedet kan ikke forvente, at kunderne vil undvære deres biler i dagevis, fordi eleverne kun arbejder den halve dag for at følge valgfag mv.

I andre værksteder som bl.a. de traditionelle håndværksværksteder er det en særlig udfordring at sikre et kontinuerligt produktionsopgaveflow. Underviseren skal løbende sikre nye produktionsopgaver, ganske som den lille selvstændige håndværker. De kræver derfor et udbygget kundegrundlag, som løbende skal vedligeholdes. Forhold som man skal medtænke, når strukturen for den nye FGU etableres. Særligt i disse tilfælde vil produktionspædagogikken kræve fleksible rammer for at kunne fungere.

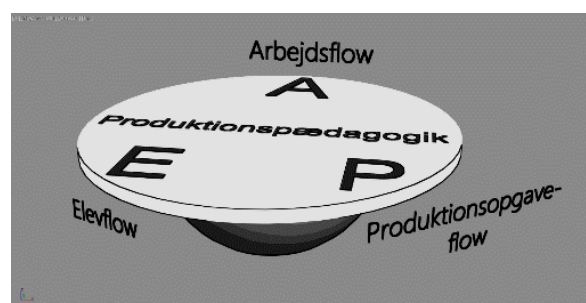
Værkstedet som situeret læringsarena

At indtræde i et levende værksted med reel produktion af varer eller tjenesteydelser som ny elev, er at træde ind i en verden, hvor man lærer hvordan tingene foregår. En verden af faglig kultur og et solidt arbejdsfællesskab. En verden hvor man lærer at være medarbejder.

En levende fag- og arbejdskultur kræver deltagere med forskellig anciennitet, hvor uøvede elever guides af øvede elever og hvor de øvede elever udbygger deres kunnen ved at formidle og tage lederskab for afgrænsede arbejdsprocesser. I et værksted, hvor næsten alle starter op samtidig, vil der ikke kunne tilbydes denne nødvendige socialiserende arbejdskultur. Et optag to gange årligt vil kraftigt udfordre værkstedskulturen som produktionspædagogisk virkemiddel.

For at virke efter hensigten skal værkstedet være centrum i elevens forløb og ikke reduceres til én aktivitet på skoleskemaet. Bliver værkstedet reduceret til en skemaaktivitet, vil den produktionspædagogiske flow-treenighed ikke kunne få plads til at fungerer som autentisk producerende. Ej heller ville værkstederne som innovative arnesteder overleve en sådan institutionalisering.

Relationsarbejdet

Det velfungerende værksted er kendetegnet ved en inkluderende helhedsorienteret praksis med afsæt i flow og faglig kultur, hvori læreren og den enkelte elev får opbygget en tillidsfuld relation. Hvor produktionspædagogikken er det første ben, er relationsarbejdet det andet ben i den pædagogiske praksis i værkstedet.

Den tætte og kontinuerlige relation giver læreren mulighed for at benytte værkstedet som en rummelig og fleksibel ramme med afstemte krav til den enkelte elev, så alle elever føler sig set, hørt og udfordret. Den giver ligeledes rum til at eleven kan opbygge en tryk og tillidsfuld base, som kan

være udgangspunkt for at oparbejde et ejerskab for egen udvikling.

Som det ovenstående indikerer, er det af afgørende betydning, at der skabes et balancepunkt mellem produktion og læring i den kommende PGU. Et balancepunkt hvor synlig læring og progression får mere plads på den ene side, men hvor institutionaliseringen ikke forkrøbler produktionspædagogikken på den anden side. Det er i dette transformerende krydsfelt at elevernes kvalificerede selvbestemmelse udvikles.

Jytte Muurmann, vejleder på Randers Produktionshøjskole

Kim Kabat, organisationspsykolog og selvstændig konsulent